

1984/85:112

Tisdagen den 9 april

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 22, 25, 26, 27, 28 och 29 mars.

2 § Svar på fråga 1984/85:475 om vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård

Anf. 1 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund har frågat om jag är villig att låta utvärdera försöksverksamheten med vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård (Vd Bu). Ann-Cathrine Haglund vill också att den revidering av grenen som regeringen föreslagit i budgetpropositionen uppskjuts, samordnas med annat förändringsarbete och remissbehandlas.

Som ett första skäl anför Ann-Cathrine Haglund att den reviderade grenen ger behörighet bara inom den primärkommunala barnomsorgen. En specialisering för främst landstingskommunal barnomsorg finns i varianten för barnsjukvård, som nu föreslagits upphöra. Enligt skolöverstyrelsens (SÖ) förslag kommer emellertid denna variant att ersättas med en påbyggnadsutbildning. Jag har inhämtat att läroplansarbete pågår och att en påbyggnadsutbildning bör kunna ta vid, när den nuvarande varianten upphör.

Ann-Cathrine Haglund säger också att försöket med grenen för barna- och ungdomsvård visserligen fungerat väl, men inte utvärderats. En utvärdering har dock faktiskt gjorts redan 1980. Utifrån den gav SÖ år 1981 förslag till revidering av grenen.

Ann-Cathrine Haglund anför vidare att regeringens förslag till revidering innebär en genomgripande förändring av utbildningen men inte har varit ute på remiss. Emellertid remissbehandlades SÖ:s förslag från 1981, varefter SÖ anhöll om att få omarbeta förslaget. Den omarbetningen har nu gjorts med stöd av en arbetsgrupp med företrädare för universitets- och högskoleämbe- tet, socialstyrelsen, de båda kommunförbunden, Kommunalarbetsförbun- det, Facklärarförbundet och ett par kommuner. Med den sammansättningen

*Om vårdlinjens
gren för barna- och
ungdomsvård*

av arbetsgruppen har SÖ inte sett någon anledning att remissbehandla sitt förslag. Jag delar SÖ:s uppfattning. När därtill, som jag sagt, en utvärdering faktiskt gjorts av ett försök som fungerat väl, anser jag att förslaget i budgetpropositionen vilar på en tillräckligt fast grund.

Anf. 2 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret på min fråga, som är föranledd av de många påstötningar som jag fått och som tyder på oro för och missnöje med den anmälda förändringen i timplanen. Den aviserade förändringen är genomgripande. Den skall dessutom bli reguljär redan från budgetåret 1985/86, varför förberedelse tiden blir kort. Även om tidigare förslag har varit på remiss, har förslaget till den nya läroplanen ej varit det.

Förändringen innebär att inriktningen mot en bred kompetens för arbete i både primärkommunal och landstingskommunal barnomsorgsverksamhet upphör. Den nya utbildningen blir smalare och inriktas mot arbete i primärkommunal barnomsorgsverksamhet.

Utbildningsbehovet för den landstingskommunala barnomsorgen skall visserligen täckas genom påbyggnadskurser efter avslutad utbildning. Bl. a. utbildningsnämnden vid Örebro läns landsting har uttryckt oro för hur landstingsverksamheten inom denna sektor skall försörjas med personal. Man frågar också om utbildningen skall ha landstingskommunalt eller primärkommunalt huvudmannaskap – det får ju konsekvenser för berörda skolor.

Den nuvarande undervisningen på denna gren bedrivs mestadels i försöksverksamhet. Många skolor har precis gått över till denna försöksläroplan eller är i färd med att göra det. Försöksläroplanen anses, enligt uppgift, allmänt fungera mycket bra.

Jag vill vädja till statsrådet att skjuta upp revideringen så att den dels kan gå ut på remiss, dels och framför allt kan samordnas med övrigt översynsarbete.

För närvarande pågår ju dels en översyn av de gymnasiala yrkesutbildningarna, dels en översyn av förskolläro- och fritidspedagogutbildningarna. Det kan inte vara riktigt att göra denna revidering av vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård nu. Det riktiga måste vara att avvakta så att man kan få en samordning. Innehåll och upplägging i en eventuell ny grundutbildning för barnomsorgens personal får ju konsekvenser för de studievägar i gymnasieskolan som har studie- och yrkesförberedelse för barnomsorgsområdet.

Jag vill återigen fråga om inte statsrådet vill avvakta med revideringen, så att en samordning kan åstadkommas, eller åtminstone låta den reviderade läroplanen gå ut på remiss.

Anf. 3 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar, anser jag att förslaget till en ny läroplan för barna- och ungdomsvårdsgrenen är så pass utvärderat och diskuterat och så förankrat hos dem som är intressenter på området att man nu kan göra den reguljär.

Däremot ger jag Ann-Cathrine Haglund rätt i att vi har ett annat samordningsproblem, som gäller nästa nivå. Jag tänker på det uppdrag som UHÄ har att se över förskolläraryrket och fritidspedagogutbildningarna. Jag utgår från att UHÄ i sitt utredningsarbete har kontakt med SÖ, så att en nödvändig sammankoppling kan ske.

Detta hindrar emellertid inte att vi nu kan sätta i gång den nya utbildningen för barn- och ungdomsvård.

Anf. 4 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag beklagar verkligen att statsrådet inte vill avvakta med revideringen. Det är mycket viktigt att få till stånd denna samordning mellan de olika utbildningarna för arbete i barnomsorgen.

Detta är ett gammalt krav, som framförts från många olika håll. Bl. a. har socialstyrelsens samrådsgrupp, med företrädare för Kommunförbundet, socialstyrelsen, UHÄ, AMS, SÖ osv., enhälligt framfört krav på att den här revideringen skall samordnas med UHÄ:s översyn.

Under våren kommer dessutom betänkanden från förskola-skola-kommittén och fritidshemskommittén. Dessa kan också föranleda förändringar. Om UHÄ:s översyn kommer att resultera i förändringar av t.ex. förskolläraryrket och fritidspedagogutbildningen så måste man kanske revidera läroplanen en gång till.

Jag tycker att det enda vettiga är att avvakta.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1984/85:463 om Grafiska skolan i Kista

Anf. 5 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! C.-H. Hermansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att säkra att Grafiska skolans verksamhet upprätthålls så att eleverna kan avsluta sin utbildning.

Grafiska skolan i Kista är en del av gymnasieskolan i Stockholms kommun. Det är följaktligen Stockholms kommun som inom ramen för tilldelade resurser och fastställda planer beslutar om verksamheten vid skolan.

Kommunen har haft svårigheter att rekrytera och bibehålla lärarpersonal vid skolan så att undervisning har kunnat bedrivas i normal omfattning. Svårigheterna kan bl. a. bero på de jämförelsevis höga lönerna för berörda grupper i industrin i Stockholmsområdet.

Regeringen har fortlöpande följt utvecklingen vid Grafiska skolan i Kista den senaste tiden. Jag har bl. a. själv vid en uppvaktning tagit emot representanter för eleverna vid skolan och därvid fått problemet belyst från deras synpunkt. Jag har då framhållit att frågan om lönesättningen för de grafiska lärarna i första hand är en fråga mellan statens arbetsgivarverk och de fackliga organisationerna. Jag har i detta sammanhang inhämtat att arbetsgivarverket avser att tillämpa gällande avtal så, att betydligt större

hänsyn framdeles kommer att tas till praktisk yrkeserfarenhet för lärarkategorier inom yrkesinriktade ämnen, dvs. just sådana som förekommer på Grafiska skolan. Detta bedömer jag kommer att bidra till en lösning av skolans lärarproblem.

Jag har vidare erfarit att Stockholms kommun planerar att tillsätta en arbetsgrupp, i vilken eleverna är representerade, för att behandla frågan om hur man skall kunna lösa problemen för Grafiska skolan så att de elever som påbörjar utbildningen kan garanteras att få slutföra den på normalt sätt. Tillsättandet av en sådan arbetsgrupp har framförts som ett starkt krav från elevernas sida.

Anf. 6 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Men jag kan inte låta bli att understryka att handläggningen av den fråga jag har ställt illustrerar nödvändigheten av att praktiskt ta upp förslagen från folkstyrelsekommittén om att man måste ha en annan ordning för det s. k. frågeinstitutet i kammaren. Det är faktiskt en månad sedan den här frågan ställdes.

Den ställdes mitt i ett mycket dramatiskt skeende. Eleverna hade ockuperat skolan. Syftet var att säkra undervisningen. Skall det behöva vara så i det socialdemokratiskt styrda Sverige?

Det har funnits många problem vid Grafiska skolan. Den har på grund av lärarbrist under lång tid inte fungerat. Så var det våren 1984 och hösten 1984, och så var det också under vårterminen 1985. Det handlar alltså inte om något nytt problem. Elever och lärare har påtalat problemen, men det har inte blivit någon lösning.

Det hela har gått ut över eleverna och deras utbildning. Jag måste ställa frågan till den högst ansvariga för utbildningsväsendet i vårt land: Skall det behöva vara på detta sätt? Skall inte de som påbörjat en utbildning inom det allmänna skolväsendet kunna räkna med att utbildningen upprätthålls tills de har hunnit avsluta den?

Om problem uppstår – det gör det alltid i skolor, det får vi räkna med också i fortsättningen – skall det inte gå ut över eleverna. Två ting är därför nödvändiga: dels att eleverna får ett större inflytande, dels att de har någon instans att vända sig till som tar ansvar för att ordna upp problemen.

Dessa elever har visat stort kurage och stor aktivitet. De bör ges en eloge för sina insatser för att reda upp skolans problem.

Problemen är nu tillfälligt lösta. Men hur blir det på lång sikt? Hur skall tillgången på kvalificerade lärare säkras? Hur tänker sig utbildningsministern att dessa frågor skall lösas? Vad som sägs i svaret är inte till fyllest.

Jag vill understryka att den grafiska industrin, som det gäller här, kräver mycket hög kompetens hos yrkesutövarna och därför också mycket hög kompetens hos de ansvariga lärarna.

Anf. 7 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag delar C.-H. Hermanssons uppfattning om att en sådan här frågedebatt bör komma till stånd snabbare än vad som nu av olika skäl har kunnat bli fallet.

Självfallet måste en utbildning upprätthållas tills den är avslutad för eleverna. Det är också självklart att denna yrkesutbildning är en mycket viktig del av yrkesutbildningen för hela den grafiska branschen. Därför har en mängd problem vid Grafiska skolan i Kista åtgärdats – av dem som har hand om löner och avtal, av Stockholms kommun och i en del fall av oss på utbildningsdepartementet.

Vi kan nu konstatera att utbildningen är i gång igen. De mer långsiktiga frågorna skall man arbeta med i den arbetsgrupp som kommer att tillsättas.

Anf. 8 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det har redan gått ett tag sedan man lovade att denna arbetsgrupp skulle bli verklighet, men såvitt jag känner till är den ännu icke tillsatt och har icke börjat att arbeta.

Jag tror inte att man kan reducera denna fråga till att gälla bara förhållandena vid Grafiska skolan i Kista eller till att vara ett problem enbart för Stockholm. Frågan om lönerna för facklärarna är ett allmänt problem. Frågan om elevinflytandet är också ett allmänt problem. När det gäller båda dessa frågor krävs det enligt min mening initiativ från statsmakterna för att vi skall få fram en annan och bättre ordning.

Det är mycket farligt om man underskattar betydelsen av en högt kvalificerad yrkeslärarkår. Jag påstår absolut inte att utbildningsministern gör det, men jag vill som ett allmänt omdöme framhålla hur oerhört viktigt det är med högt kvalificerade yrkeslärare, just med hänsyn till den fortsatta tekniska utvecklingen, som ställer ständigt större krav på de arbetare som skall stå i produktionen. Det gäller i mycket hög grad den grafiska industrin. Lekmannen som tittar in på en modern grafisk industri tror kanske att det handlar om att bara trycka på knappar, men det krävs en grundläggande yrkeskunskap.

Det är glädjande att eleverna – i detta fall vid Grafiska skolan i Kista – har visat så stort intresse för att tillägna sig denna grundläggande yrkeskunskap och ställt viktiga krav, också i praktiken, för att kunskapen skall meddelas på det sätt som har utlovats i läroplanen.

Anf. 9 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! En god yrkesutbildning är något mycket viktigt för vårt land som industrination.

För att förnya och modernisera yrkesutbildningen tillsatte jag för snart ett år sedan en särskild arbetsgrupp, som skall göra en översyn av gymnasieskolans yrkesutbildningar. Denna grupp arbetar mycket snabbt och skall komma med förslag redan till sommaren.

Just därför att yrkesutbildningen har så stor betydelse är det angeläget att vi både löser de akuta problemen och har en god framförhållning.

Anf. 10 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Vi kan inte skiljas från denna fråga utan att det starkt understryks att yrkeslärarnas lönesättning är ett viktigt problem i detta

sammanhang. Det krav som har framförts på en sänkning av lönerna för de yrkesmän, i många fall med kanske 10–20 år i branschen, som har ställt sig till förfogande som yrkeslärare är orimligt. Det är ett problem som man måste ta itu med och som måste lösas.

Det räcker inte att vi här i riksdagen eller att man från regeringens sida bara hänvisar till de fackliga organisationerna och avtalsverket. Det är viktigt att vi också uttalar vår bestämda uppfattning att lönerna för dessa facklärare måste vara rimliga i förhållande till lönesättningen ute på marknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1984/85:493 om lärarbristen vid de tekniska högskolorna

Anf. 11 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Rune Rydén har med anledning av lärarbristen vid de tekniska högskolorna frågat mig vad jag avser att göra för att förbättra den akuta situationen vid exempelvis Lunds tekniska högskola.

Jag vill stryka under att jag ser allvarligt på den situation som uppstått för den tekniska utbildningen i bl. a. högskolan. Det är i dag mycket svårt för högskolan och för den offentliga sektorn över huvud taget att konkurrera med industrin och det övriga näringslivet om civilingenjörer och andra med teknisk utbildning. De tekniska högskolornas möjligheter att rekrytera och behålla kvalificerade forskarstuderande och lärare har på bara något år förändrats drastiskt. Situationen ger utan tvivel anledning till oro.

Mot denna bakgrund avser jag att inom kort tillkalla en arbetsgrupp med representation för regeringskansliet och de tekniska högskolorna. Gruppen skall få i uppgift att överväga och utarbeta förslag till åtgärder som – omedelbart och på något längre sikt – behövs för att garantera en tillfredsställande lärarförsörjning åt den tekniska utbildningen och forskningen inom högskolan.

Jag vill framhålla att de åtgärder som kan vidtas till stor del gäller löner och därigenom är en fråga för arbetsmarknadens parter. Samtidigt är jag väl medveten om att det också är viktigt att arbetsförhållandena inom högskolan är sådana att verksamheten där blir attraktiv för bl. a. lärarna. En utbildnings- och forskningsmiljö som är stimulerande är en av de faktorer med vilka högskolan kan och bör konkurrera när det gäller att behålla och rekrytera kompetent personal.

Anf. 12 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsminister Lena Hjelm-Wallén för svaret, som tyvärr är mycket intetsägande.

En arbetsgrupp löser inga problem. Hur skall den hinna göra någonting före höstterminens start? För att den prioritering av områdena datateknik och elektronik som riksdagen har gjort skall få annat än en ren marginell

effekt måste en satsning innebära ökade resurser i form av lärartjänster, utrustningsmedel, adekvata lokaler och större anslag för driftskostnader. Det är nödvändigt för att en meningsfull utbildning och forskning skall kunna bedrivas.

Vi i moderata samlingspartiet har vid flera tillfällen påtalat detta. Exempelvis i fjol motionerade vi om att en utrustningsplan för högskolan skulle upprättas för att myndigheterna på rätt sätt skulle kunna prioritera satsningarna på de angelägna områdena. Regeringen har inte efterkommit vår begäran. Jag förstår om lärare och teknologer ute på institutionerna för exempelvis datateknik, elektronik och teknisk fysik vid Lunds tekniska högskola eller på Chalmers känner sig förtvivlade när deras resursbehov för bl. a. utrustningsprogram för de berörda institutionerna uppgår till hela 75 milj. kr., medan de resurser som totalt ställs till förfogande i årets budgetproposition uppgår till endast 49 milj. kr.

Redan nu avtappas dessa institutioner oavbrutet på kompetent personal. Löneskillnaden mellan industrin och högskolan spelar naturligtvis sin roll, men den får inte överdrivas. Man får enligt min mening inte underskatta arbetsituationens betydelse i sammanhanget.

Låt mig citera vad utbildningsministern säger i svaret: "En utbildnings- och forskningsmiljö som är stimulerande är en av de faktorer med vilka högskolan kan och bör konkurrera när det gäller att behålla och rekrytera kompetent personal."

Jag vill med anledning av det uttalandet ställa en direkt fråga till utbildningsministern. Vad avser utbildningsdepartementet att konkret göra för att lösa de nuvarande problemen och skapa den stimulerande miljö som det talas om i svaret? Teknologer och lärare är inte hjälpta av att utbildningsministern tillsätter utredningar men saknar förslag till konkreta åtgärder. Situationen ute på högskolorna är allvarlig, alltför allvarlig för att man skall låta tiden gå.

Anf. 13 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Den kreativa miljön i högskolorna innebär mycket. Inom de tekniska högskolorna är man givetvis mycket beroende av utrustningen. Vi har brister i utrustningen i dag. Det är brister som uppstått på grund av underlåtenhetssynder sedan många år tillbaka, och inte minst de borgerliga regeringsåren har medverkat till detta. Nu har vi ett mycket stort behov av att nyutrusta, och vi gör allt vad vi kan av just det skälet att vi vet att detta är betydelsefullt. Det är dock framför allt en budgetfråga, som vi får återkomma till i det sammanhanget.

Den arbetsgrupp som jag nu aviserar skall arbeta mycket snabbt. Den skall arbeta i direkt kontakt med de tekniska högskolornas rektorsämbeten och regeringskansliet för att främst på kort sikt komma fram med förslag till konkreta åtgärder. Det är ändå i konstellationen mellan regeringskansliet och rektorsämbetena som man kan få fram de konkreta åtgärder som behövs. Jag utgår alltså ifrån att vi mycket snabbt kommer att få fram förslag från denna arbetsgrupp. Då får jag återkomma till regeringen i vederbörlig ordning.

Tisdagen den
9 april 1985

*Om lärarbristen
vid de tekniska
högskolorna*

Anf. 14 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Utbildningsministern säger att det här rör sig om underlåtenhetssynder sedan många år tillbaka. Jag vill betona vad jag påpekade i mitt tidigare inlägg att vi från moderata samlingspartiets sida har sagt att vi måste upprätta en utrustningsplan när det gäller de tekniska utbildningarna för att komma till rätta med dessa problem och få den riktiga prioritering som är absolut nödvändig i detta läge. Jag tror inte att vi totalt sett kan skaka fram mer pengar, men man måste göra satsningarna där de är mest nödvändiga. Detta är naturligtvis en budgetfråga. Nyutrustningar av olika institutioner måste ske. Det måste av teknologer och lärare uppfattas som ett håån att man bygger stora hus men egentligen inte anslår en krona till att utrusta dem. Sedan slår man sig för bröstet från regeringens sida och säger: Se vad duktiga vi är att satsa på den tekniska forskningen och utbildningen! – Men man gör ingenting för att det verkligen skall gå att bedriva forskning och utbildning i lokalerna.

Låt mig sedan ta upp frågan om arbetsgruppen. Det är mycket bra om de tekniska högskolorna, universiteten och departementet kan samverka, men jag kan inte se att det finns någon som helst möjlighet för denna arbetsgrupp att komma fram med några förslag till konkreta åtgärder till höstterminen. Det blir alltså inga resultatförbättringar för det kommande läsåret, trots att ett av de väsentligaste kraven från lärare och teknologer ute på de tekniska högskolorna har varit att konkreta åtgärder måste vidtas för att man skall kunna hålla kvar viktig personal. Jag ser detta som ett allvarligt problem, och vi har i det avseendet inte fått något svar från regeringens sida.

Anf. 15 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag känner inte riktigt igen Rune Rydéns sätt att argumentera; det brukar vara mer nyanserat än vad det är nu. När Rune Rydén tillvitar regeringen att den inte har gjort någonting för teknisk utbildning och forskning tror jag att han vid närmare eftertanke skulle vilja ta tillbaka det yttrandet. Det har ju skett en enorm expansion och resursöverföring just till denna sektor inom högskolan, varvid andra sektorer har fått stå tillbaka.

Beträffande pengar till utrustning säger Rune Rydén att inte heller moderata samlingspartiet är berett att lägga dit mer pengar utan att det är planen som är intressant. Jag tror inte att man i dag är så dålig inom högskolan och bland högskolemyndigheterna att man inte planmässigt kan ge utrustning till de mest utsatta områdena. Det kan man nog, även om vi inte gör en specifik plan från regering och riksdag.

Sedan tror jag att Rune Rydén först skall avvakta vad arbetsgruppen kan komma fram till, innan han säger att ingenting kan komma att ske till hösten. Vi får föra den diskussionen till hösten, när vi sett vad som blir av detta. Jag hoppas att vi skall kunna vidta åtgärder redan inför höstterminens start.

Anf. 16 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Utbildningsminister Lena Hjelm-Wallén säger att hon inte riktigt känner igen mig och att jag brukar vara mera nyanserad i debatten.

Det gläder mig i och för sig att höra, men jag sparar mina känslor så att säga tills de verkligen behövs i en debatt, och jag finner att det i det här läget finns anledning att ta till krafttag mot regeringen. Bristituationen är nämligen påtaglig ute på de tekniska högskolorna. När man exempelvis i Lund bygger upp nya lokaler men glömmer bort att utrusta dem, vilket man faktiskt kan påstå är fallet, så finns det anledning att reagera och att reagera med skärpa.

Detta problem kan man lösa genom olika former av omprioriteringar, om man inte kan öka den totala kakan. Jag menar att det måste vara regeringens uppgift att göra de omprioriteringarna.

Sedan kan man ha olika uppfattning om arbetsgruppens möjligheter att komma fram till ett konkret resultat före höstterminens start. En arbetsgrupp av det här slaget brukar ta i alla fall ett par månader på sig innan den kan uppvisa ett konkret resultat. Därefter skall det hela effektueras ute på de olika institutionerna, och att få det gjort före höstterminens start ter sig utomordentligt besvärligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1984/85:497 om Stockholms tekniska institut

Anf. 17 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig om jag anser att ett eventuellt överförande av Stockholms tekniska institut till komvux skulle innebära en förstärkning av teknikerutbildningen.

I proposition 1983/84:118 om fristående skolor på gymnasial nivå konstaterade jag att vissa av de fristående skolorna hade ett utbildningsinnehåll som i huvudsak överensstämmer med det allmänna skolväsendets och att de därför borde avvecklas som fristående skolor och inordnas i det allmänna skolväsendet. Stockholms tekniska institut (STI) tillhör denna grupp av skolor, och jag anförde därför i propositionen att överläggningar skulle tas upp om möjligheterna att anordna likartad utbildning i kommunal regi i Stockholm. Jag förutsatte härvid att detta skulle kunna ske inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen med de anpassningar till de särskilda förutsättningar som bedömdes vara nödvändiga.

Utbildningsutskottet uttalade i sitt betänkande att STI:s verksamhet borde bli föremål för överläggningar mellan berörda parter i syfte att föra över verksamheten till Stockholms kommun. Vid en kommunalisering borde man dock enligt utskottet så långt möjligt skapa förutsättningar för att de nuvarande yttre formerna för verksamheten i huvudsak kan behållas. Detta blev också riksdagens beslut (UbU 1983/84:27, rskr. 1983/84:366).

Den verksamhet som STI bedriver vänder sig huvudsakligen till vuxna elever. Genomsnittsåldern är 27 år. Man bedriver alltså vuxenutbildning. Vid en kommunalisering av verksamheten är det därför naturligt att den kategoriseras som kommunal vuxenutbildning. Förhandlingar mellan kommunen och styrelsen för STI kommer nu att påbörjas.

Enligt min mening innebär ett genomförande av riksdagens beslut att teknisk utbildning av den typ som STI ger kommer att kunna erbjudas vuxna även i fortsättningen. En kommunalisering ger också samordningsmöjligheter som bör kunna leda till att teknisk utbildning inom Stockholms kommun kan erbjudas på ett mer effektivt sätt, så att fler elever får del av sådan utbildning. På frågan om en kommunalisering av STI leder till en förstärkning av den tekniska utbildningen vill jag därför svara ja.

Anf. 18 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Tack för svaret, utbildningsministern. Den sista frågan, som Lena Hjelm-Wallén besvarade med ett ja, måste jag – tyvärr – besvara med ett nej. I januari 1985 väckte de tre borgerliga partierna en motion om ett kvarvarande statsbidrag för STI. Men innan jag går in på Lena Hjelm-Walléns svar skulle jag vilja göra ett par konstateranden.

Vi har redan tidigare i dag kunnat konstatera att bristen på tekniker är ett allvarligt hot mot vår utbildning och mot näringslivet och dess konkurrenskraft. Därför måste vi få en bättre, en vidare, utbildning av ingenjörer. Vi kan annars hamna i den situationen att tekniktunga exportföretag löper risk att förlora marknadsandelar. Industridepartementet har ju också tillsatt en arbetsgrupp för analys och för utarbetande av förslag till utbildningsplaner. OECD har konstaterat att hindren när det gäller att använda ny teknik tycks vara större i Europa än i Japan och USA – ännu ett hot mot vårt näringsliv.

STI, Stockholms tekniska institut, är i dag Sveriges enda tekniska utbildningsanstalt med en stiftelse som huvudman. Jag undrar om det inte är där som problemet ligger. Institutet är inte inordnat i den ensidiga – om än icke dåliga, Lena Hjelm-Wallén – utbildning som vi har. Bra och snabb utbildning som kan anpassas till näringslivets krav är ett måste. Utbildningen vid STI riktas mot vuxna yrkeserfarna elever – och låt mig verkligen understryka *yrkeserfarna elever*.

1983/84 föreslog Lena Hjelm-Wallén att statsbidraget till STI skulle bortfalla. Vid utskottets behandling gjordes en förskjutning av denna tidpunkt, men statsbidraget skulle så småningom tas bort.

Så till det svar som jag har fått i dag. Jag skulle vilja fråga Lena Hjelm-Wallén, innan hon upprepar de påståenden hon har gjort i svaret: Har Lena Hjelm-Wallén studerat läroplanerna? Under jämförbar tid undervisas eleverna i matematik 315 timmar på komvux och 735 timmar på STI. När det gäller andra naturvetenskapliga ämnen ligger lärarintensiteten och antalet undervisningstimmar vid STI 20–30 och även upp till 40 % högre än vid komvux. Detta måste naturligtvis ha en stark inverkan på utbildningen.

Mina frågor till Lena Hjelm-Wallén i denna omgång är således: Har Lena Hjelm-Wallén studerat läroplanerna? Med det som bakgrund, tror verkligen utbildningsministern att utbildningen kan bli densamma i de två skolformererna? Slutligen: Varför är man från socialdemokratisk sida så negativ till utbildning som har sin ursprungliga hemvist i någonting annat än statlig eller kommunal utbildning?

Anf. 19 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Den förändring av STI:s huvudmannaskap som jag har föreslagit och riksdagen har ställt sig bakom syftar till att förstärka den utbildning som i dag bedrivs vid STI. Jag tycker inte att Elisabeth Fleetwood skall uttala sig nedsättande om komvux. Det finns t. ex. en komvux-skola, Katrineholms tekniska skola, där teknisk personal utbildas på mycket avancerad nivå och som just vänder sig till yrkesverksamma personer.

När man diskuterar överförandet av STI till Stockholms kommun är det naturligt att också se över läroplanerna. Jag säger även i svaret att det kan behöva ske vissa anpassningar till de särskilda förutsättningar som behövs för de studerande som det här är fråga om.

Det går inte att göra så schematiska jämförelser mellan olika läroplaner som Elisabeth Fleetwood gör. Låt oss nu se hur läroplanerna verkligen kommer att se ut vid ett övertagande av STI av Stockholms kommun. Jag är mycket optimistisk vad gäller ett positivt resultat.

Anf. 20 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Först och främst hoppas jag att Lena Hjelm-Wallén när hon läser protokollet kommer att se att jag inte alls uttalade mig nedsättande. Tvärtom lade jag in en liten mening för att jag inte skulle få de orden kastade efter mig. Det var således inte och är inte min avsikt att uttala mig nedsättande om komvux.

Detta är däremot fråga om två typer av teknisk utbildning, som båda behövs, och det är därför som det är så beklagligt att denna skola inte kan få fortsätta. STI har bedrivit undervisning i många år och kan just fånga upp sådana personer som har varit ute i näringslivet och upptäckt att de inte fyller de funktioner som de är satta att fylla och som därför söker sig till denna utbildning.

Jag vill också i denna replik påpeka att det är en hel del elever från utlandet, inte minst från u-länder, som får sin utbildning här och som sedan kan återvända hem.

Jag fick kritik för att jag gjorde en schematisk jämförelse i ämnet matematik. Ja, vad skulle jag annars göra, när jag har en repliktid på en resp. två minuter, om inte en schematisk skildring. Det gäller schematekniska frågor och antal schematimmar. Det är naturligtvis fullt klart att denna längre utbildning vid STI måste innebära en bättre utbildning – därmed intet ont sagt om komvux.

Anf. 21 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det är ett grundläggande fel i utgångspunkten i Elisabeth Fleetwoods resonemang. Det tycks nämligen som om Elisabeth Fleetwood tror att jag vill att denna utbildning skall försvinna. Det är inte sant. Jag vill att utbildning av den här typen skall fortsätta och gärna öka. Vad det handlar om är bara en huvudmannaskapsfråga.

Tisdagen den
9 april 1985

*Om samordningen
mellan skolavslut-
ning och inryck-
ning till värnplikts-
tjänstgöring*

Anf. 22 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Betyder det, utbildningsministern, att den stora emfas man lägger på de naturvetenskapliga ämnena kommer att överföras till komvux. Kommer det att betyda att STI:s läroplan och satsningar kommer att smitta av sig på komvux planer? I så fall når vi en förbättring. Samtidigt är det inte meningen, Lena Hjelm-Wallén, att detta skall bli *en* utbildning, utan det är två typer av utbildningar.

Återigen skulle jag vilja ha svar på frågan: Varför måste vi ensrikta allting? Komvux står för sitt stora värde, STI står för sitt stora värde. Det finns en skola i Sverige i stiftelseform i dag. Jag kan inte för mitt liv begripa att inte den skall kunna fortsätta under de betingelser man arbetar i dag, nämligen med statsbidrag.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1984/85:455 om samordningen mellan skolavslutning och inryckning till värnpliktstjänstgöring

Anf. 23 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Kerstin Ekman har, med hänvisning till ett förslag att de elever i avgångsklasserna som skall rycka in till grundutbildning beviljas tjänstledighet upp till fem dagar, frågat mig vilka andra alternativ som har diskuterats.

Kerstin Ekman syftar på ett regeringsbeslut den 28 februari i år som innebär att vissa värnpliktiga som rycker in till grundutbildning i juni 1985 beviljats tjänstledighet med högst fem dagar. Beslutet omfattar värnpliktiga som vid tiden för inryckningen inte har avslutat sina gymnasiestudier. De som utnyttjar denna ledighet är skyldiga att genomgå s. k. kompletterande utbildning.

Beslutet har fattats för att den sedan flera år uppkomna kollisionen mellan civil och militär utbildning skall undvikas. Jag är medveten om att det inte är en idealisk lösning. På sikt anser jag att en i god tid planerad och fastställd samordning mellan försvarsmakten och skolan är det mest rimliga. En överenskommelse uppnåddes i mitten på 1960-talet med innebörd att värnpliktsutbildningen inte skulle ta mer än två civila studietermener i anspråk, mot att skolverksamhet under avslutningsterminen inte skulle beröra juni månad. Av olika skäl har vårterminen numera utsträckts in i juni.

Jag har diskuterat med utbildningsministern om möjligheten att tidigarelägga skolavslutningen för gymnasieskolan. En sådan tidigareläggning är dock inte möjlig att göra för innevarande år. Frågan kompliceras också av att skolterminernas förläggning fastställs på kommunal nivå.

Anf. 24 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag får tacka försvarsministern för svaret. Det var verkligen med beklagande jag fann det nödvändigt att än en gång ställa en fråga om

skolavslutning resp. inryckning till grundutbildning. Senast jag tog upp frågan här i riksdagen var i höstas. I det svar som statsrådet Lena Hjelm-Wallén lämnade den 11 januari i år gavs upplysningen att man förberedde åtgärder i försvarsdepartementet för att lösa problemen. Lena Hjelm-Walléns svar var bara ett meddelande, kort och gott.

Min förhoppning var dock att problemet skulle vara ur världen och att en bra lösning skulle presenteras. Tyvärr har arbetsfördelningen mellan försvars- och utbildningsdepartementen varit olycklig. Det visar den lösning frågan har fått. I försvarsdepartementet har man tydligen insett att något måste göras. Men den totala bristen på insikt som tydligen präglar utbildningsdepartementet har gjort att enbart försvarsmakten har fått göra förändringar som kunnat bidra till det som man kallar en provisorisk lösning.

I och för sig är det bra att någonting händer. De unga män som i år påbörjar sin grundutbildning slipper i alla fall drabbas direkt av dålig samordning mellan två statliga myndigheter. Årsklass efter årsklass av gymnasiestudenter har tidigare förvägrats att avsluta sin skolgång tillsammans med sina kamrater.

Det som är oroande är att den provisoriska lösning som nu erbjuds drabbar dem på ett flertal sätt under deras värnpliktsutbildning. Chefen för armén har varit ytterst negativ till den föreslagna möjligheten till tjänstledighet. Han pekar på att hela processen med inmönstring, läkarundersökning, tester och prov samt uttagning av personlig utrustning måste dubbleras. Han påtalar också att den dubbelutbildning som krävs skapar stora olägenheter, bl. a. merkostnader.

Om det också blir så, som chefen för armén befarar, att ett av de första intryck de inryckande får är ett intryck av oordning och dålig planering, är detta ytterst olyckligt.

Nu säger försvarsministern att det inte går att ordna någon annan lösning i år än den nämnda. Nej, men detta ärende har ett långt lidandes historia. Okänsligheten från de ansvariga inom utbildningsdepartementet är inget nytt. De beslut som fattas i kommunerna har tidigare tagits till ursäkt. Men i andra fall har problem klarats av genom att departementet uttryckt önskemål till länskolnämnderna om att man vill ha en förändring – och då brukar länskolnämnderna och de kommunala myndigheterna se till att det blir på det sättet. – Det är en lösning. En annan lösning är att man avkortar det trettonde skolåret. Kan det vara så orimligt att låta dessa ungdomar sluta redan i maj månad?

Min fråga till försvarsministern är således: Har några alternativ diskuterats eller måste man ta dessa dagar från den korta utbildning som ges dem som rycker in i det militära?

Anf. 25 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Kerstin Ekman har sagt att det här problemet har funnits under många år. Vi har för detta år löst det på det sätt som jag har angivit. Vi hade trott – vilket utbildningsministern tog upp i sitt svar i början på året – att man i samband med förslagen från VK 83, värnpliktskommittén, skulle

*Om samordningen
mellan skolavslutning
och inryckning
till värnplikts-
tjänstgöring*

Tisdagen den
9 april 1985

*Om lokalisering till
Västerås av det pla-
nerade räddnings-
verket*

kunna få vissa lösningar. Nu fortsätter den sitt arbete, men dess förslag har inte hittills kunnat lösa detta problem.

Samtalen mellan försvarsdepartementet och utbildningsdepartementet fortsätter, och vi skall se om vi inte kan finna en bättre lösning på sikt. Det måste finnas en bättre lösning än den vi för närvarande har, men för detta år har vi löst det på angivet sätt för att inte de elever som slutar skolan i juni månad i år skall få problem när det gäller värnpliktstjänstgöringen.

Anf. 26 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag är också glad, som jag sade i mitt anförande, att man har nått fram till en lösning i år, så att inte de ungdomar som nu rycker in drabbas utan får möjlighet att avsluta sin skolgång tillsammans med sina kamrater.

Jag hoppas bara att det blir en annan lösning till nästa år, så att skolan och försvarsmakten kan dela ansvaret. Jag tycker inte att det är lyckligt att försvarsmakten nu genom försvarsdepartementet tar ett ensidigt ansvar.

Jag får önska försvarsministern lycka till i detta arbete!

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1984/85:483 om lokalisering till Västerås av det planerade räddningsverket

Anf. 27 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat om jag är beredd att medverka till att räddningsverket lokaliseras till Västerås.

I propositionen (prop. 1984/85:161) om ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten m. m. föreslår regeringen att statens räddningsverk lokaliseras till Karlstad. Detta beror på att den övervägande delen av den personal som berörs av omorganisationen kommer från civilförsvarsstyrelsen som är lokaliserad till Karlstad.

Anf. 28 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Jag förstår i och för sig skälet till försvarsministerns korta svar på min fråga. Jag ställde den för snart en månad sedan, och normalt skall svar ges inom en vecka. Men under den tid som har gått sedan frågan ställdes har regeringen presenterat en proposition i ärendet. Jag skulle sammanfattningsvis kunna tolka försvarsministerns svar på följande sätt: Vad göras skall är allaredan gjort.

Jag har inte någon som helst anledning att känna mig nöjd med försvarsministerns svar. Jag känner mig närmast besviken. Det är inte bara jag som är tveksam vad gäller det riktiga i att lokalisera statens räddningsverk till just Karlstad. Försvarsministern skriver själv i propositionen att ett flertal remissinstanser är tveksamma till förslag att lokalisera räddningsverket till Karlstad. Den kommitté – CESAM-kommittén – som utrett frågan om

samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvarsverksamheten är även den i många stycken tveksam till att låta räddningsverket hamna i just Karlstad, bl. a. av den anledningen att flertalet av de myndigheter och organ som berörs av det nya verkets samordningsuppgifter är lokaliserade i helt andra delar av landet, i många fall i eller i närheten av Stockholm. CESAM-kommittén redovisar även andra skäl mot en lokalisering till just Karlstad.

Sammanfattningsvis går kritiken ut på att det stora antalet myndigheter och organ som berörs av räddningsverkets samordningsuppgifter kommer närmare varandra om man väljer annan lokaliseringssort än den av regeringen förordade.

Mot den bakgrunden skulle en lokalisering av räddningsverket till just Västerås, som jag har föreslagit, vara en utmärkt lösning, samtidigt som regering och riksdag äntligen skulle infria löftet från 1979, då en enhällig riksdag i samband med beslutet om nedläggning av Västmanlands flygflottilj, F 1, uttalade: "Starka statliga insatser skall göras för att kompensera Västeråsregionen för förlusten av F 1."

Herr talman! Ingenting har hänt på det här området under de snart sex år som gått, utan Västmanland och Västeråsområdet är nu ännu fattigare när det gäller statliga jobb.

Det finns givetvis många andra, mer praktiska skäl som talar för Västerås som lokaliseringssort, men jag har inte tid att utveckla dem i det här inlägget. Jag konstaterar, herr talman, att Västmanland nog i dag är det län i Sverige som har den lägsta andelen statligt anställda. Framför allt har inte länet fått del av den omfattande statliga förvaltning som vället ut till andra delar av vårt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:459 om upprustning av Skalstugevägen mellan Jämtland och Trøndelag

Anf. 29 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nils G. Åsling har frågat mig om jag är beredd att, inom ramen för den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, medverka till att även Skalstugevägen mellan Jämtland och Trøndelag blir föremål för upprustning med i särskild ordning anvisade medel.

I det förslag till nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som förelades Nordiska rådet vid dess session nyligen i Reykjavik ingår ett antal väg- och järnvägsinvesteringsprojekt till ett sammanlagt värde av ca två och en halv miljard norska kronor. De projekt som ingår i handlingsplanen har valts ut i förhandlingar de nordiska länderna emellan. När det gäller väginvesteringar rör det sig för Sveriges del om vissa klart preciserade projekt längs Europaväg 6 i Bohuslän.

Förslaget till handlingsplan vann i det närmaste total anslutning vid Nordiska rådets session, och beslut har i dagarna fattats av nordiska ministerrådet att genomföra handlingsplanen i enlighet med det framlagda förslaget och under beaktande av de synpunkter som kom fram vid rådssessionen. Något utrymme för att nu omdisponera eller komplettera de förslag till väginvesteringar som ingår finns inte.

Anf. 30 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga, men jag beklagar självfallet innehållet.

Jag måste göra konstaterandet att det beredningsarbete som föregått den nordiska handlingsplanen måste ha varit anmärkningsvärt bristfälligt, när man inte tagit hänsyn till det ekonomiska samarbete mellan Sverige och Norge som föreligger längs hela riksgränsen. Att jag nu aktualiserar Skilstugevägen alternativt – det beror på hur man väljer att lägga upp arbetet; det är i och för sig samma projekt – Kallsedetvägen beror på att där transporteras i runt tal 250 000 m³ virke per år ned till Atlantkusten, där passerar ett mycket stort antal turister och vägarna är under all kritik. I det beredningsarbete som föregått den nordiska handlingsplanen borde man alltså ha tagit hänsyn till sådana avgjort betydande ekonomiska intressen.

Nu tror jag emellertid att finansministern är väl pessimistisk när det gäller möjligheten att hitta modifieringar och kompletteringar till den nordiska handlingsplanen. En likartad fråga har nämligen ställts i det norska Stortinget, till herr Feldts kollega i den norska regeringen. Svaret gavs härom veckan av samferdselsminister Johan J. Jakobsen, som lät antyda att om man från svensk sida var beredd att göra vissa kompletterande insatser när det gäller den nordiska handlingsplanen för att ta hänsyn till sådana problem som råder beträffande de jämtländska vägarna, var man från norsk sida beredd att medverka.

Jag skulle sammanfattningsvis till finansministern vilja säga: Ta kontakt med de norska myndigheterna och beakta de angelägna synpunkter som man har från jämtländsk och tröndisk sida när det gäller att förbättra möjligheterna till ett ökat ekonomiskt samarbete i den här regionen – jag tror att normmännen därmed skulle ge sin anslutning.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1984/85:495 om beräkningen av preliminär B-skatt

Anf. 31 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Björn Molin har frågat mig om jag är beredd att ompröva den gällande 20-procentiga uppräknigen för personer med B-skatt. Som bakgrund till frågan har Björn Molin uppgett att inkomsterna för många människor inte alls stigit på det sätt som antogs när uppräkningsregeln infördes och att resultatet blivit att preliminärskatten för dessa människor är större än deras inkomster.

Efter en ändring år 1982 utgår preliminär B-skatt för ett visst inkomstår normalt med 120 % av den slutliga skatten för det inkomstår som ligger två år tidigare. Anledningen till denna ändring var att den tidigare ordningen med ett oförändrat skatteuttag hade medfört en betydande underdebitering av preliminär B-skatt.

Uppräkningen av B-skatten till 120 % är en schablonregel som tillämpas bara i den mån annat inte bestämts av den lokala skattemyndigheten. Den skattskyldige har nämligen möjlighet att få B-skatten jämkad av myndigheten om detta skulle medföra en bättre överensstämmelse mellan preliminär och slutlig skatt.

Det ligger i sakens natur att en schablonregel slår fel i vissa fall. Enligt vad jag har erfarit har emellertid 120-procentsschablonen inte generellt sett medfört något överuttag av preliminär skatt. De inkomstberäkningar som riksrevisionsverket gjort för budgetåret 1985/86 visar tvärtom att det allttjämt kvarstår ett betydande underuttag för fysiska personer med B-skatt. Underuttaget har för år 1985 beräknats till drygt 4 miljarder kronor, vilket skulle innebära att preliminärskatten uppgår till endast cirka tre fjärdedelar av den slutliga skatten. Det finns därför enligt min mening inte någon anledning att nu ändra schablonen.

Anf. 32 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är att ett antal personer i min valkrets i Göteborg har ringt mig och varit oroade med anledning av att de, när de fick sin preliminärskattesedel för 1985, fann att den skatt de skulle betala hade räknats upp med 20 %. Det rör sig i flertalet fall om pensionärer med en ganska statisk inkomstbild – de har en viss pension, och därutöver har de litet kapitalinkomster på ett sparad kapital. Deras inkomstbild förändras inte särskilt mycket från år till år – de har inte haft, eller räknar inte med, några stora ökning av kapitalinkomsterna. Det är stopp för höjda aktieutdelningar, och inflationen lär väl inte komma upp i några tvåsiffriga tal, även om vi är litet oense om var den kommer att stanna. Det är klart att en sådan situation för den enskilde kan rättas till genom att han skriver till den lokala skattemyndigheten och gör en preliminär deklaration för 1985. Det är givetvis det råd jag har gett till dessa människor.

Men hur många känner till den här möjligheten? Hur många gamla människor hamnar inte i den situationen att de blir tvungna att betala väsentligt mer i preliminär skatt än vad de skulle behöva göra, för att sedan få igen beloppet cirka ett och ett halvt år senare? Jag tycker att den naturliga slutsatsen är att man ändrar bestämmelsen och avstår från den tjugoprocentiga uppräknings av skatten för dem som betalar B-skatt.

Finansministern svarar – tycker jag – på ett för en socialdemokrat rätt typiskt sätt. Han säger att det generellt sett är fråga om ett underuttag av B-skatten. Det skulle alltså betyda att en del människor betalar alltför låg skatt och att andra betalar för hög skatt. Men någon hänsyn till den enskildes situation vill man inte ta, och därför skulle det inte finnas någon anledning att ändra på förhållandena.

Tisdagen den
9 april 1985

*Om beräkningen
av preliminär B-
skatt*

Jag tycker att man borde ta frågan litet mera på allvar. Den nuvarande ordningen leder dels till en oro bland skattebetalarna – och det rör sig i det här fallet främst om pensionärer som lever i ganska små omständigheter – dels innebär den att människor i vissa fall får betala en så hög B-skatt i sin preliminärskatt att de får svårt att klara sin dagliga försörjning. Skatten höjs med 20 % årligen utan att de får någon höjning av sin inkomst.

Jag tycker att finansministern skulle ta större hänsyn till de individuella fallen. Det borde vara möjligt att göra en lagändring som innebar att inte alla var tvungna att betala 20 % högre skatt, om de har B-skatt.

Anf. 33 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Om mitt svar var typiskt socialdemokratiskt, tycker jag nog att Björn Molins inlägg var typiskt folkpartistiskt. Han begärde både en allmän schablonregel och individuella hänsynstaganden. Det sätt varpå de individuella hänsynstagandena kan göras är faktiskt att den enskilde meddelar den lokala skattemyndigheten att skatten blir mycket högre än den han skall betala. Då bör vederbörande få jämkning.

Om det nu är så många som är oroliga bör man också ha noterat att detta är ett problem. Då skall vi också kunna anvisa en lösning på det.

Jag tycker sedan att Björn Molin beskriver verkligheten på ett något märkligt sätt. Det är ju här fråga om ett för högt uttag av preliminär skatt. Det betyder att man nästa år får tillbaka den inbetalade skatten. Är det någon som konstant har för högt preliminärskatteuttag utan att begära jämkning – som självfallet måste beviljas – så betyder det ändå att han inte betalar högre skatt än han verkligen skall. Han får tillbaka pengarna ett år senare. Detta är naturligtvis fel sett ur den enskildes synpunkt, men det betyder inte att han därmed berövas inkomster och att han inte kan leva på pengarna. Han får pengarna och har därmed samma förhållande – om det är fråga om ett stadigt förhållande, som råder år efter år.

Anf. 34 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! För den enskilde skattebetalaren betyder detta att han under år 1985 kommer att få betala in för mycket i skatt och att han alltså får mindre över att disponera själv än vad han annars skulle ha. Sedan får han tillbaka pengarna till julen 1986, i form av överskjutande skatt. Självfallet är det på det viset. Men vad jag vill ha fram är att ett antal gamla människor, som inte är medvetna om möjligheten att få jämkning genom att lämna en preliminär deklARATION, här faktiskt kan hamna i den situationen att de får betala så mycket skatt att de har direkt svårt att klara sig. Det var den situationen jag tyckte att finansministern kunde reagera på.

Det är naturligtvis riktigt att det finns ett antal personer med B-skatt som betalar alldeles för litet. Jag tror att det är ganska få, men det rör sig om mycket stora belopp. Jag tror emellertid att det finns ett stort antal människor, framför allt pensionärer, som har sparat för ålderdomen på det gamla klassiska sättet, nämligen genom att lägga undan pengar, så att man skall klara sig. De har då litet avkastning på sina banktillgodohavanden.

aktier eller vad det kan vara fråga om. Det är dessa människor som drabbas av den här regeln.

Jag tycker alltså att det naturliga vore att man ändrade schablonregeln, så att den enskilda människan inte riskerar att råka ut för ett överuttag av skatt.

Detta är nog – Kjell-Olof Feldt – mycket typiskt för vår uppfattning. Vi vill nämligen ta hänsyn till den enskilda människan. Det är hon som kommer i kläm på grund av den här regeln.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1984/85:496 om skatterabatt för löntagare med B-skatt

Anf. 35 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Hugo Hegeland har, mot bakgrund av att jag skulle ha uttalat att regeringen i vår kommer att föreslå en skatterabatt för löntagare med A-skatt, frågat mig om inte även löntagare med B-skatt bör få motsvarande skattereduktion.

Som framgår av den proposition om särskild skattereduktion år 1985 som överlämnades till riksdagen den 18 mars skall den föreslagna skattereduktionen beräknas på grundval av lön och annan därmed likställd inkomst av tjänst. Någon betydelse för rätten till skattereduktion har det inte om den skattskyldige betalar preliminär A- eller B-skatt.

Anf. 36 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för vänligheten att försöka svara på min fråga, men svaret är tyvärr inte korrekt. Det har visst betydelse för rätten till skattereduktion om man har A-skatt eller B-skatt.

Hela uppläggningsen av regeringens proposition är ju den att det är i år som man skall få skattereduktion. Under rubriken Propositionens huvudsakliga innehåll står det att skattereduktionen skall beaktas under år 1985 genom att preliminärskatten för juni månad sätts ned. Skattereduktionen skulle då för en heltidsarbetande bli högst 600 kr. En löntagare med B-skatt får emellertid inte den nedsättningen i juni månad, inte heller i juli månad eller någon annan månad det här året. Reduktionen kommer först i slutet av nästa år, när den definitiva skatten har blivit fastställd. Det skulle ju garanteras att reallöneökningen skulle bli i år, men B-skattebetalarna får ju ingen ökning under 1985, vilket är mycket orättvist.

Finansministern skrev i propositionen att skälet till förslaget var behovet av en dämpning av pris- och löneutvecklingen. Vidare framhölls det: "Möt bakgrund av att en radikal förändring av denna utveckling inte är möjlig att åstadkomma utan en medverkan från alla parter i samhället inleddes – – – diskussioner med arbetsmarknadens parter – – –." Det här rör ju parter som står utanför, och det gäller inte bara de som har B-skatt. I pressen har det

Nr 112

Tisdagen den
9 april 1985

*Om skatterabatt för
löntagare med B-
skatt*

Tisdagen den
9 april 1985

Om skälen till återkallelse av viss lagrådsremiss

påpekats att alla s. k. fria kulturarbetare kommer att stå utanför, eftersom de inte har s. k. löntagarinkomst utan betraktas som fria företagare. Alla egenföretagare kommer också att stå utanför, om de inte driver företaget i aktiebolagsform. Drivs samma företag i aktiebolagsform, kommer vederbörande i åtnjutande av skattereduktionen.

Skattereduktionen har alltså fått en mycket orättvis utformning. Rent allmänt är jag emot förslaget, det vet finansministern sedan tidigare, dessutom är den faktiska utformningen mycket orättvis.

Jag kan inte låta bli att citera t. o. m. Aftonbladet. Aftonbladet skriver bl. a.: "Hela situationen med finansministerns agerande är groteskt. Här står, i realiteten, finansministern med en godispåse i handen, beredd att dela ut karameller om förhandlare uppför sig väl." Finansministern resonerar faktiskt på det sättet. Jag kom att tänka på vår världsberömda nationalekonom Gustav Cassel. Han var ofta ute och reste. När han kom tillbaka hade han alltid med sig en karamellpåse. Så delade han ut karameller till sina tre barn. Dottern fick två karameller, medan pojarna fick bara en karamell var. Detta tyckte ju besökare var orättvist, vilket Gustav Cassel höll med om. Men han ville vänja barnen redan när de var små vid att livet är orättvist. Vill finansministern med det här förslaget vänja skattebetalarna vid att skatteutformningen i Sverige är mycket orättvis?

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1984/85:498 om skälen till återkallelse av viss lagrådsremiss

Anf. 37 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Gunnar Hökmark har med anledning av att regeringen återkallat en begäran om lagrådets yttrande över ett förslag om ändring i 56 § taxeringslagen (1956:623) frågat mig dels om, enligt min mening, inga sakliga skäl förelåg för att dra tillbaka förslaget, dels om den opinion som lagrådsremissen skapade var den första negativa reaktionen mot förslaget som kom regeringen till del.

Avsikten med regeringens förslag var att klarlägga innehållet i gällande rätt, nämligen att möjlighet finns att kontrollera att alla typer av inkomster deklarerats riktigt. På samma sätt som i fråga om löntagare måste skattemyndigheterna ha rätt att stämma av t. ex. näringsidkares och aktieägares deklarerade inkomster mot uppgifter som inhämtas från tredje man. Kontroller i dessa syften har med stöd av taxeringslagen kontinuerligt företagits sedan år 1956 utan att denna rätt tidigare har ifrågasatts.

Det lagförslag som remitterades till lagrådet mötte mycket kraftig kritik. Man hävdade på sina håll att förslaget skulle ge fritt fram för alla tänkbara integritetsintrång och övergrepp. Enligt min mening finns det inga skäl för farhågor av det slaget. Det finns inte någon grund att anta att skattemyndigheterna i framtiden skulle komma att utföra taxeringsrevision efter mindre noggranna överbåganden än som görs i dag.

Kritiken har dock uppenbarligen skapat en osäkerhet och oro bland allmänheten om den rätta innebörden av förslaget. Mot den bakgrunden är det en brist att lagstiftningen på området saknar närmare regler om hur kontrollen skall gå till. Därför ansåg regeringen att det var lämpligast att avvakta med ändringar i 56 § taxeringslagen till dess att man hunnit överväga i vad mån lagen kan försees med regler som tydligt anger de allmänna begränsningar som bör gälla för taxeringsrevision.

När det gäller Gunnar Hökmarks andra fråga har jag inte alldeles klart för mig vad som menas. Såvitt jag känner till finns det emellertid inte någon som invänt mot vad förslaget egentligen handlade om, nämligen att göra klart att kontrollen i fråga om näringsidkare och aktieägare bör bedrivas under samma förutsättningar som gäller för löntagare.

Anf. 38 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka finansministern för hans svar på mina frågor.

Egentligen gäller det här en rätt enkel sak, trots att det behandlar komplicerad materia. Det är rätt sällsynt att en regering tar tillbaka sina förslag, och i det här fallet gjorde man det på grund av en opinion mot ett förslag. Men de motiv som finansministern anger för att dra tillbaka förslaget är inte att det skulle finnas några sakliga skäl, utan enbart den oro som skapas. Här i dag säger finansministern t. ex. att det inte finns några skäl för farhågor – det finns inga sakliga skäl för att kritisera det här förslaget till ny lagstiftning. Men, herr talman, det är ett intresse för det allmänna att veta, om svensk socialdemokrati, och en eventuell socialdemokratisk finansminister efter valet, tar kritik mot det här förslaget på allvar eller om man bara ser det hela som ett problem under valkampanjen.

Då är det litet besynnerligt att finansministern säger att det egentligen bara gäller ett förtydligande i taxeringslagen av en praxis som redan tillämpas. Är det så att finansministern anser att man redan i dag har regler som medger att taxeringsmyndigheterna gör besök hos vem som helst, utan krav på att det preciseras vem som skall kontrolleras och utan att det behövs en brottsmisstanke – eftersom man inte behöver ha bestämt sig för vem man skall kontrollera?

Finansministern har också sagt att de skyddsregler som i dag tillämpas på grund av sedvanerätt skall komma till uttryck i ett nytt förslag. Detta sade finansministern i en artikel i Svenska Dagbladet. Då skulle jag vilja fråga: Vilka regler är det finansministern menar? Vilka sedvanerättsliga regler är det som i dag skyddar de enskilda och som skulle göra all den kritik som rests mot lagrådsremissen obefogad?

De här frågorna är intressanta, för om det är så att finansministern inte ser några fel på den nuvarande lagstiftningen men ändå anser att den medger kontroll av tredje man utan några inskränkningar, så är det helt klart att efter valet kommer ett nytt förslag, kanske med något "småputs" men i stort sett med samma innehåll. Det innebär att vi på skattensidan får en lagstiftning som ger den icke misstänkte deklaranter ett sämre rättsskydd än en misstänkt mördare.

Tisdagen den
9 april 1985

Vid remiss av prop.
1984/85:181

Detta är ett sakligt skäl att hysa oro. Och jag vill fråga finansministern än en gång: Ser finansministern inga sakliga skäl för att kasta det här förslaget slutgiltigt i papperskorgen? Om finansministern inte gör det, då är det helt klart att svensk socialdemokrati och Kjell-Olof Feldt betraktar integritetsfrågor mera som ett valtaktiskt problem än som sakliga frågeställningar som skall behandlas med allvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1984/85:157 till näringsutskottet
1984/85:158 till trafikutskottet
1984/85:176 till socialutskottet
1984/85:179 till kulturutskottet

13 § Vid remiss av proposition 1984/85:181

Föredrogs proposition 1984/85:181 om utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården, m. m.

Anf. 39 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Det har rapporterats att folkstyrelseutredningen önskat se riksdagsarbetet vitaliserat bl. a. genom remissdebatter i anslutning till framlagda propositioner. Det är bl. a. för att villfara, och pröva, detta önskemål som jag nu begärt ordet i samband med att proposition 1984/85:181 skall remitteras till utskott.

Påskferien har medgivit att man hunnit studera denna proposition, dess förarbeten och dess bilagor, något bättre än vad som vanligen är möjligt för en enkel man av folket. Låt mig därför i korthet säga att denna proposition är skriven av människor som föga begriper vad de talar om. Av 14 ledamöter i HS 90-gruppen har bara två varit praktiskt verksamma läkare. Så har det blivit därefter, både i HS 90 och i propositionen. Båda utgör samlingar av ord och föreställningar som illa svarar mot verkligheten, och – som kungen i Hamlet formulerar det: "Ord utan tankar aldrig himlen når". Må därför socialutskottet noggrant granska denna pappersprodukt, även om det skulle innebära att det finge anstå med beslut till nästa riksmöte.

Inga bekännelser till hälsovård eller "friskvård" – detta bisarra begrepp – kan dölja det faktum att sjukvård är vård av sjuka, och sjuka blir vi alla, somliga många gånger och av olika orsaker – det kan den intyga som själv behövt vårdas på sjukhus mer än ett dussin gånger för haverier i olika organsystem, men som icke desto mindre – utan just därför – står här i dag, beredd att slåss för alla andra som är eller kommer att bli i behov av *verklig* sjukvård.

Vad svensk sjukvård främst behöver är inte en mängd till intet förpliktande

paragrafer, uppstyltade truismen och värdelösa ramlagar, utan *resurser* för att tillgodose behovet av *omedelbar* och *kompetent* hjälp åt dem, som drabbats av det *akuta*, det *svåra* och det *allvarliga*. I stället väljer man att ägna sida upp och sida ner åt det vanliga, det lätta och det ofarliga.

Våra svenska sjukhus, undervisningssjukhus och länslasarett, större och mindre, har av hävd varit den vetenskapliga medicinens stödjepunkter och arsenaler i det svenska landskapet. Sjukhusvårdens nedgång inleddes i vårt land med den famösa "sjukronorsreformen", som bröt sönder sjukhusens inre organisation genom att utlösa en mot totalersättningen svarande arbetstidsreglering, som omöjliggjorde den gamla kontinuiteten i vården och därmed också började fräta på den *personliga* patient-läkar-relationen och det ansvar som följer av denna.

I samma villfarelse kom riksdagen att i ovist nit successivt befria sig från sitt dittillsvarande ansvar för landets hälso- och sjukvård: Först hade man sålt ut sinnessjukvården, därefter blev det provinsialläkarnas tur, sedan avskaffade man medicinalstyrelsen och föste in den i socialstyrelsen, och till slut sade man adjö till de statliga undervisningssjukhusen och dumpade ansvaret för sjukvårdsberedskapen i krig på kommunerna. Så trodde man sig i den här församlingen vara av med alla bekymmer för egen del. Och i hägnet av denna förstörelseprocess utvecklade sig följdriktigt den svenska sjukvårdens nedgång, sådan vi i dag erfar den på många plan, medan man söker sin tillflykt till löst prat om en förbättrad hälsovård, som om det vore där skon klämmer värst, vilket ingalunda är fallet. Det är framför *sjukhusens* kliniker som köerna växer, det är där överbeläggningarna ökar och de riskfyllda utskrivningarna med dem, och det är *inom* sjukhusens väggar som personalen är förtvivlad och som de ansvariga växlar mellan desperation och resignation. Hälsovård i all ära, men om den är framgångsrik kommer vi att leva ännu längre och får förmodligen ännu större behov av sjukhusvård när vårt ofullkomliga biologiska maskineri brakar ihop i en utdragen seriekrock.

Det vore sannerligen skäl att gå tillbaka till tiden före den olyckssaliga sjukronorsreformen – som tillverkades i stor hemlighet inom socialdepartementets statssekreteraravdelning, då som nu ett tillhåll för dilettanter – och se efter hur sjukhusen fungerade på den tiden, då de ännu var länssjukvårdens kraftcentra och stolthet; då deras chefer tillsattes av regeringen efter noggrann meritprövning av medicinskt sakkunniga, och då det fanns en regelbunden läkarcirkulation mellan universitetskliniker och landsortslasarett och ingen inavel; då de vetenskapliga råden i styrelsen inte främst tvingades befatta sig med vad som gått fel, utan kunde ange vad som vore riktigt och bra att göra; då det i allmänhet fanns *en* ansvarig person och inte småkonungadömen eller ren anarki; då patienten kunde träffa en och samma läkare inom både slutet och öppet vård; och då det var en *läkare* som bar det administrativa ansvaret, med en praktiskt kunnig *intendent* som betrodd medarbetare, och man hade direktioner med *erfarna* kommunalmän, för vilka sjukhuset betydde något också för deras egen del. Jag har levt under båda systemen, och jag tvekar inte ett ögonblick om vilket som är bäst för de sjuka, för personalen och för de förtroendevalda.

Nr 112

Tisdagen den
9 april 1985

*Vid remiss av prop.
1984/85:181*

Tisdagen den
9 april 1985

Vid remiss av prop.
1984/85:181

Herr talman! Jag har velat skicka med dessa erfarenheter från 50 års verksamhet och iakttagelser inom svensk sjukvård. Den byggdes upp av svenska *läkare* under mer än två århundraden, i samarbete med erfarna och förutseende svenska politiker av den gamla stammen, sådana som Erik Fast, Torsten André och Fridolf Thapper. Den är nu i färd med att raseras av en hoper svärmare och s. k. administratörer, som i pretentiösa skrifter prånglar ut uppstyltade självklarheter blandade med orealistiska förespeglningar, men där man saknar verklig kunskap och substans i ställningstagandena och där hela den egentliga, tunga sjukvården – som i dag på många håll lider av svåra köproblemm och tvingas leva med allvarliga risker – praktiskt taget lämnats åt sitt öde. Det är inte att förvåna sig över att socialstyrelsens chef, doktor Barbro Westerholm, i dag har tillkännagivit sin avgång från en uppgift som med tiden blivit alltmer omöjlig.

Vad riksdagen har kvar av människor med livserfarenhet och praktiskt förstånd bör nu förena sig till försvar för den livsviktiga vården av akut och svårt sjuka medborgare, som är kärnan i all sjukvård vård namnet och som är källan till en levande läkareetik – och därmed också till försvar för kraven på sakkunskap, ansvarskänsla och ledarförmåga hos dem som betros med den oförljkeliga uppgiften att ta vård om sina lidande och hjälplösa medmänniskor. Detta, herr talman, har jag velat ge dem med på vägen som nu skall granska proposition 181 och – som jag hoppas – därvid underkasta den ofrånkomliga, kirurgiskt rekonstruktiva ingrepp.

Överläggningen var härmed avslutad.

Proposition 1984/85:181 hänvisades till socialutskottet.

14 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1984/85:182 och 183 till skatteutskottet

1984/85:184 till socialförsäkringsutskottet

1984/85:186 till arbetsmarknadsutskottet

1984/85:188 till näringsutskottet

15 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkanden 1984/85:47 och 48

Justitieutskottets betänkanden 1984/85:22–24

Lagutskottets betänkanden 1984/85:27 och 33

Kulturutskottets betänkanden 1984/85:10 och 12

Utbildningsutskottets betänkanden 1984/85:20 och 22

Trafikutskottets betänkanden 1984/85:15–18

16 § Anf. 40 ANDRE VICE TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas kulturutskottets betänkanden 10 och 12 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

17 § Anmäldes och bordlades

Skrivelsen och propositionerna

1984/85:155 Gränsdragningen mellan tryckfrihet och medbestämmande

1984/85:172 Försörjningsberedskap på naturgasområdet

1984/85:175 Nya bosättningsregler i skattelagstiftningen samt nya regler vid beskattning av lön vid utlandstjänstgöring

1984/85:180 Förenklad självdeklaration

1984/85:189 Patientjournalag m. m.

18 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:3005 av *Nils Svensson* och *Göthe Knutson*1984/85:3006 av *Karl Boo m. fl.*1984/85:3007 av *Lars Hedfors m. fl.*1984/85:3008 av *Arne Andersson* i *Gamleby m. fl.*1984/85:3009 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*1984/85:3010 av *Olle Grahn* och *Kenth Skårvik*1984/85:3011 av *Ingrid Sundberg m. fl.*

Närradio (prop. 1984/85:145)

1984/85:3012 av *Rune Ångström*1984/85:3013 av *Rune Jonsson m. fl.*1984/85:3014 av *Arne Andersson* i *Ljung m. fl.*1984/85:3015 av *Roland Brännström m. fl.*1984/85:3016 av *Jens Eriksson* och *Karl-Anders Petersson*1984/85:3017 av *Jens Eriksson* och *Karl-Anders Petersson*1984/85:3018 av *Marianne Ståhlberg* och *Nils-Olof Gustafsson*1984/85:3019 av *Per Israelsson m. fl.*1984/85:3020 av *John Andersson m. fl.*1984/85:3021 av *John Andersson m. fl.*1984/85:3022 av *Einar Larsson m. fl.*1984/85:3023 av *Mats Olsson*1984/85:3024 av *Pär Granstedt*1984/85:3025 av *Pär Granstedt*1984/85:3026 av *Börje Stensson* och *Lars Ernestam*1984/85:3027 av *Knut Billing*

Vissa frågor på fiskets område (prop. 1984/85:143)

1984/85:3028 av *Einar Larsson m. fl.*1984/85:3029 av *Arne Andersson* i *Ljung m. fl.*

Lag om foder (prop. 1984/85:149)

19 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1984/85:16 Anslag till statlig rationalisering och revision, statistik, m. m.
(prop. 1984/85:100 delvis)

1984/85:17 Betalningar till och från staten

- 1984/85:18 Alternativa mått på den ekonomiska utvecklingen
1984/85:19 Vinstmedel från spel till kulturändamål
1984/85:20 Verkställd granskning av riksgäldskontorets förvaltning budget-
året 1983/84 (redog. 1984/85:3 och 10)
1984/85:21 Anslag för budgetåret 1985/86 till riksdagens revisorer och deras
kansli (prop. 1984/85:100 delvis)

Skatteutskottets betänkande

- 1984/85:44 Kapitalbeskattningsfrågor

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

- 1984/85:17 Invandring m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)
1984/85:18 Vårdbidrag för handikappade barn (prop. 1984/85:100 delvis)
1984/85:19 Anslag till administration av socialförsäkring m. m. (prop.
1984/85:100 delvis)

Kulturutskottets betänkande

- 1984/85:14 Anslag till kyrkliga ändamål (prop. 1984/85:100 delvis)

Utbildningsutskottets betänkanden

- 1984/85:21 Anslag till studieförbunden m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)
1984/85:26 Anslag till utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala
yrken (prop. 1984/85:100 delvis)

Jordbruksutskottets betänkande

- 1984/85:27 Livsmedelsforskning (prop. 1984/85:121)

20 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 29 mars

1984/85:133 av *Nic Grönvall* (m) till statsrådet Birgitta Dahl om oljeindu-
strin och Svenska Petroleum:

Jag har vid flera tillfällen tidigare ställt frågor till energiministern i de
rubricerade frågorna. Dessa debatter har icke blivit så omfattande som jag
hade önskat på grund av skilda omständigheter som åberopats av energimi-
nistern.

I proposition 1984/85:120 om riktlinjer för energipolitiken berörs i ett
uttalande av energiministern regeringens syn på förhållandena i oljebran-
schen särskilt vad avser svensk raffinaderiindustri. I motioner som lämnats i
anledning av propositionen berörs andra frågor med anknytning till de
rubricerade frågorna.

Med anledning härav önskar jag ställa följande frågor till energiministern:

Nr 112

Tisdagen den
9 april 1985

*Meddelande om
interpellationer*

1. Efter förslag av regeringen anvisade riksdagen under föregående år 214 milj. kr. till Svenska Petroleum. Samma år och vid samma tid förvärvade Svenska Petroleum aktierna i Svenska Fina Aktiebolag för en köpeskilling som något översteg det anvisade beloppet. Svenska Fina Aktiebolag distribuerade oljor och motorbensin till marknaden. Bolaget hade en mycket liten marknadsandel.

Prissättningen på motorbensin har präglats under 1984 av ett håftigt priskrig, vilket i sin tur beror på en tydlig överetablering i branschen.

Oppositionen hävdade i motioner som föregick medelsanvisningen 1984 att ett förvärv av Svenska Fina icke borde förekomma, eftersom förlustriskerna var så uppenbara och eftersom överetablering förekom i branschen.

Under 1984 har oljebranschen i Sverige förlorat omkring 1 miljard på distribution av motorbensin. Den av Svenska Petroleum, genom förvärvet av Svenska Fina, innehavda marknadsandelen torde ha medfört en förlust i storleksordningen 200–250 milj. kr. – dvs. en förlust som motsvarar köpeskillingen för Svenska Fina Aktiebolag. Är energiministern mot bakgrund härav nu beredd att medge att förvärvet av Svenska Fina var ett misstag?

2. Den framgångsrika hushållningen med energi och den medvetna politiken i det svenska samhället att ersätta olja som energiproducerande kraftkälla har lett till att förbrukningen av eldningsolja och tjockolja sjunkit. Under 1984 sjönk förbrukningen av dessa varuslag med 10–20 % beroende på vilket varuslag som avses. De sjunkande marknadsandelarna har lett till hård priskonkurrens. Enligt branschorganen förväntas en fortsatt minskning av oljeförbrukningen i landet. Sedan 1979 har förbrukningen sjunkit omkring 50 %.

Anser energiministern att denna utveckling bör föranleda att statens innehav av Svenska Petroleum omprövas?

3. Genom beslut som uppenbarligen dikterats av statsfinansiella skäl har lagringen av råolja i Sverige dramatiskt sänkts. Detta innebär att det i en avspärringssituation i egentlig mening icke finns någon tillgång till raffinerbara produkter för att man skall kunna försörja det svenska samhället med raffinerade oljeprodukter, främst motorbensin.

I debatten hävdas att den socialdemokratiska regeringen är beredd att införa regleringar för att skydda den svenska raffinaderiindustrin, som enligt regeringen måste skyddas av beredskapsskäl.

I händelse av avspärrning lär Sverige först komma att sakna tillgång till råolja. Vilka produkter avser energiministern skall raffineras i de svenska raffinaderierna i händelse av en avspärrning från råoljemarknaden?

4. Den svenska raffinaderiindustrin består av tre raffinaderier som alla är välskötta och som är utrustade med tekniskt sett bra och moderna system. Raffinaderiindustrin i Sverige kan därför driva sin verksamhet framgångsrikt i konkurrens med utländska raffinaderier.

Svenska marknaden är tillgänglig för utländsk raffinaderiverksamhet därigenom att Sveriges traditionella frihandelshållning medger import till

Sverige av raffinerade produkter bl. a. från Norge och Finland. Den finska marknaden är sluten för svensk raffinaderiindustri. Utbyggnaden av raffinaderikapacitet i Norge pågår utan hänsynstagande till ledig kapacitet i Sverige. Statoil har genom förvärvet av Svenska Esso och Esso Chemical fått en anseelig andel av den svenska oljemarknaden.

Är energiministern beredd att ta kraftiga initiativ i det nordiska samarbetet för att åstadkomma sådana förhållanden att nu otillgängliga marknader öppnas för svensk raffinaderiindustri – helt i överensstämmelse med politiska deklarationer om frihandel inom Norden?

5. Under våren 1984 förordnades en särskild förhandlare av industriministern för att "på kommersiella grunder få till stånd" ett närmare samarbete mellan OK och SP. Uppdraget skulle avslutas senast den 1 juli 1984. Ännu i oktober 1984 uppgavs att förhandlingar pågick. Några förhandlingar lär icke förekomma längre.

Har således industridepartementets planer på ett samgående mellan SP och OK skrinlagts?

den 9 april

1984/85:134 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern om likviditetsindragningarna från näringslivet:

Regeringen brukar berömma sig av att ha höjt lönsamheten i näringslivet. Men dessa ökade företagsvinster har i stor utsträckning dragits in till statskassan genom skattechöjningar och påbjudna avsättningar till olika konton i riksbanken. För 1985 har det hittills enligt budgetpropositionen fattats beslut om sådana åtgärder på sammanlagt 23 miljarder kronor. Därtill kommer den sedvanliga bolagsskatten, som för innevarande år beräknas inbringa ca 13 miljarder.

Konjunkturinstitutet beräknar att driftsöverskottet i tillverkningsindustrin kommer att öka med 25 miljarder kronor mellan 1982 och 1985. Skattechöjningar och likviditetsindragningar uppgår således i år till ett nästan lika stort belopp. Beslutet att införa förnyelsefonder nästa år, som väntas föranleda avsättningar på mellan 5 och 10 miljarder kronor, innebär att likviditetsindragningarna då skulle bli ännu större.

Det framstår som minst sagt motsägelsefullt att regeringen på detta sätt först med hjälp av en stor devalvering driver fram en ökad lönsamhet i företagen i det uppgivna syftet att höja investeringstakten, för att sedan dra in en mycket stor del av de ökade vinstmedlen till statsverket.

Regeringens argument för alla dessa likviditetsindragningar har varierat. Ibland har de sagts vara nödvändiga för att hålla tillbaka löneutvecklingen. Vid andra tillfällen har som skäl uppgetts att man velat styra vinstmedlen mot investeringar och insatser för utbildning och forskning.

Vad gäller effekterna på lönebildningen finns det inga tecken som tyder på att löntagarfonderna, förnyelsefonder eller andra likviditetsindragningar skulle få någon dämpande effekt på vare sig lönekraven eller den faktiska löneutvecklingen. Det är inte likviditetsläget utan företagens behov av att

rekrytera och behålla arbetskraft som påverkar löneglidningen.

Att likviditetsindragningarna skulle ha några positiva verkningar på investeringar och forskningsinsatser är ännu mindre sannolikt. Genom att åtgärderna begränsar företagets handlingsfrihet minskar i stället företagets möjligheter och intresse av att investera och satsa på utvecklingsfrämjande insatser.

Det verkliga syftet med likviditetsindragningarna är naturligtvis att underlätta och förbilliga finansieringen av budgetunderskottet. Beroende på vilken ränteersättning som ges kan dessa insättningar hos riksbanken placeras in på en skala mellan temporär skatt och tvångslån. Därmed utgör de ett nytt slags ekonomisk-politiskt instrument, som intar ett mellanläge mellan finans- och penningpolitiken.

Likviditetsindragningar från näringslivet har inte bara de snedvridande effekter som utmärker icke marknadskonforma metoder för att begränsa penningmängdens tillväxt och styra kreditströmmarna till statsskulden. De har också den svagheten att de endast verkar under en begränsad tid. Så småningom blir medlen fria och skall återbetalas till sina rätta ägare. Detta flöde i motsatt riktning kan skapa problem för penningpolitiken och framkalla förslag om fortsatt frysning av medlen hos riksbanken.

Enligt uppgifter i pressen överväger finansministern att gå vidare på den inslagna vägen redan i år. Detta föranleder mig att ställa följande frågor:

1. Anser finansministern att likviditetsindragningar främjar företagets möjligheter och vilja att investera för framtiden?
2. Avser finansministern att förelägga riksdagen förslag om ytterligare tvångsinlåning från företagen till staten?
3. Ser regeringen de växande likviditetsindragningarna som ett bestående inslag i finansieringen av budgetunderskottet?

21 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 1 april

1984/85:511 av *Gunnar Hökmark* (m) till finansministern om begränsningen av löntagarfondernas köp av aktier:

Tre löntagarfonder har gemensamt köpt 18 % av aktierna och 23 % av röstvärdet i armaturföretaget AB Fagerhults. Anledningen till att fonderna agerade gemensamt är att ingen fond enligt gällande bestämmelser får ha mer än 8 % av rösterna i ett företag.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till finansministern:

1. Anser finansministern kringgåendet av 8-procentsregeln vara förenligt med ambitionen att begränsa fondernas makt i enskilt företag?

Tisdagen den
9 april 1985

2. Anser finansministern att fondernas gemensamma uppträdande är förenligt med de motiv som redovisades för att tillskapa fem fonder?

den 2 april

*Meddelande om
frågor*

1984/85:512 av *Börje Stensson* (fp) till utbildningsministern om byggstarten för temahuset vid universitetet i Linköping:

Regeringen har i budgetpropositionen för innevarande budgetår tagit upp uppförande av temahuset vid Linköpings universitet med byggstart under mars 1985. I verkligheten synes det vara så att byggnadsstyrelsen inte ännu erhållit besked om byggstart. Ett sådant besked borde ha givits före årsskiftet 1984-1985 för att bygget skulle kunna ha startats i mars månad 1985. Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga utbildningsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att byggstart snarast skall kunna ske för temahuset vid universitetet i Linköping?

den 9 april

1984/85:513 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till arbetsmarknadsministern om arbetslösheten i Sverige:

Är nedanstående uppgifter avseende den procentuella arbetslösheten i Sverige, av riksdagens utredningstjänst hämtade ur Economic outlook nr 36 från OECD, korrekta?

2,7 % 1972, 2,5 % 1973, 2,0 % 1974, 1,6 % 1975, 1,6 % 1976, 1,8 % 1977, 2,2 % 1978, 2,1 % 1979, 2,0 % 1980, 2,5 % 1981, 3,1 % 1982, 3,5 % 1983 och 3,2 % 1984:2.

22 § Kammaren åtskildes kl. 16.25.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert